

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

БОНДАРЕНКО ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 378.4.09(438)(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ
УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ В ПОЛЬЩІ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2011

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Ніколаї Галина Юрївна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
завідувач кафедри мистецької педагогіки
та хореографії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Михайличенко Олег Володимирович,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
завідувач кафедри методики викладання
суспільних дисциплін;

кандидат педагогічних наук, доцент
Василюк Алла Володимирівна,
Київський славістичний університет,
доцент кафедри педагогіки та управління
освітою.

Захист відбудеться «20» січня 2012 року о 13 годині 30 хвилин на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 218.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано «19» грудня 2011 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. Процеси реформування вітчизняної університетської освіти потребують розроблення нових ідей та впровадження інноваційних підходів до виконання пріоритетних завдань вищої школи – виховання духовної еліти нації, примноження культурного потенціалу, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх спеціалістів. Значущість людиновідтворювальної функції дозвілля та його соціокультурна специфіка зумовлюють необхідність теоретичних пошуків у сфері організації навчально-виховної та культурно-масової роботи зі студентами.

Інтеграційні інтенції України актуалізують проблеми входження до європейського мультикультурного простору вищої освіти, створення у вітчизняних університетах толерантного культурного середовища, яке одночасно сприяє збереженню самобутніх національних традицій та надає свободу особистості у виборі культурно-дозвіллевих пріоритетів, а також спонукає студентів до культурної активності та творчого саморозвитку. Подібні проблеми вже вирішувала на практиці академічна спільнота Польщі, що зумовлює доцільність звернення до досвіду організації діяльності університетських осередків культури як структурних підрозділів польських університетів.

У вітчизняному науковому просторі проблеми формування культури студентської молоді та гармонійного розвитку особистості досліджуються у контексті виховної роботи та позанавчальної діяльності. У працях І. Беха, І. Зязюна, О. Козлової, В. Кременя, М. Лазарева, Л. Масол, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, Г. Шевченко та ін. висвітлюються питання розвитку особистості в умовах інтеграції різних наук, мистецтва і художньої творчості у процесі навчання та виховання. Значний інтерес у контексті нашого дослідження становлять дисертації А. Василюк, І. Ковчиної, С. Когут, Г. Ніколаї, предметом яких стала вища освіта в Польщі.

Проблемам формування світогляду та художньо-естетичної культури молоді у процесі культурно-дозвіллевої діяльності присвячено наукові розвідки таких українських дослідників: І. Барвінок, О. Бойко, І. Петрової, С. Пішуна, О. Стоян та ін. Тематика сучасних дисертаційних досліджень охоплює широке коло проблем позааудиторної діяльності студентів. В. Долженко вивчала проблеми виховання духовних цінностей у студентській молоді в полікультурному просторі, О. Медведєва досліджувала формування творчих умінь студентів у позааудиторній виховній роботі, С. Шашенко – їх соціальне становлення в позааудиторний час, І. Карпова – соціально-педагогічні умови розвитку творчої обдарованості студентської молоді у позанавчальній діяльності, Ю. Пастухова – художньо-естетичне виховання студентів у цілісному педагогічному процесі.

Актуальність виховного впливу культури та мистецтва на студентську молодь доведено польськими дослідниками – Ф. Адамським, В. Косцюшкєвіч, А. Тишкою; окремі аспекти культурно-освітньої діяльності досліджено Г. Радлінською і Д. Янковським. Питанням участі молоді у культурній діяльності та споживанні культури присвячено праці Т. Александера, А. Пшецлавської, В. Срочинського, Й. Урбанек та ін. Специфіку молодіжної та студентської культури, аматорського

артистичного руху вивчено Я. Гайдою, А. Каміньським, Е. Рогальським, Є. Семкувим та ін.

Аналіз польської науково-педагогічної літератури та вивчення специфіки діяльності університетських осередків культури (УОК), спрямованої на задоволення художньо-естетичних, комунікативних, пізнавальних та рекреаційних потреб студентів у процесі організації їх змістовного дозвілля шляхом залучення до цінностей культури, засвідчили, що польські педагоги покладають на університетські осередки культури реалізацію виховних функцій університету. Водночас проблема організації діяльності УОК у сучасний період ще не отримала належного теоретичного обґрунтування як в Польщі, так і в Україні. Доцільність наукового опрацювання організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі зумовлюється необхідністю подолання низки суперечностей між:

- потребами української держави у вихованні висококультурної та гармонійно розвиненої студентської молоді як майбутньої вітчизняної еліти та недостатнім розробленням теоретичного і методичного забезпечення цього процесу в системі вищої освіти України;

- необхідністю залучення університетської молоді до євроінтеграційних соціокультурних процесів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти та недосконалістю існуючих організаційних засад студентського дозвілля;

- наявністю традиційних форм виховної роботи у вітчизняних університетах та сучасними потребами студентів у реалізації інноваційних підходів до організації їх вільночасової діяльності.

Актуальність і недостатня розробленість досліджуваної проблеми на етапі інтеграції вітчизняної вищої школи до європейського освітнього простору зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **«Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Методологічні, змістові та методичні інновації у професійній педагогічній підготовці майбутніх вчителів у контексті запровадження кредитно-модульної системи» (номер державної реєстрації 0109U004948) та кафедри політології, соціології та психології Сумського державного університету як частину комплексного дослідження за темою «Політичні, економічні та психологічні виміри перехідного суспільства» (номер державної реєстрації 0107U001280). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 9 від 30.03.2009 р.) та узгоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 3 від 28.04.2009 р.).

Мета дослідження – визначення організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі та окреслення можливостей використання прогресивного досвіду польських університетів у аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Відповідно до мети сформульовано **завдання дослідження:**

1. Схарактеризувати поняттєво-термінологічний апарат дослідження діяльності університетських осередків культури в Польщі.
2. Здійснити періодизацію діяльності університетських осередків культури в Польщі та з'ясувати її принципи і напрями.
3. Окреслити нормативно-правовий аспект організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі.
4. Конкретизувати організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі у культурологічному та соціально-педагогічному аспектах.
5. Визначити можливості використання інноваційного потенціалу досвіду діяльності польських університетських осередків культури у практиці вітчизняних університетів.

Об'єкт дослідження – діяльність університетських осередків культури в Польщі.

Предмет дослідження – нормативно-правовий, культурологічний та соціально-педагогічний аспекти організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1989 – 2010 рр. Вибір *нижньої межі* визначається проголошенням Республіки Польща (1989 р.), що зумовило реформування політичної, соціальної, економічної та освітньої сфер життєдіяльності країни. Вибір *верхньої межі* (2010 р.) детермінований завершенням формування європейського простору вищої освіти, зокрема його культурної складової, за активної участі університетів Польщі, що було декларовано на конференції 46 країн-учасниць Болонського процесу в Будапешті – Відні (березень 2010 р.).

Методологічна основа дослідження. Вивчення діяльності університетських осередків культури в Польщі реалізовано на основі єдності системного, історико-генетичного, аксіологічного, особистісного, діяльнісного, соціокультурного та компаративного підходів з опорою на методологічні принципи наукової об'єктивності, єдності педагогічної теорії та практики, сходження від абстрактного до конкретного, що дозволило одержати цілісне уявлення про предмет дослідження.

Теоретичну основу дослідження становлять: сучасні філософсько-педагогічні ідеї естетичного виховання та гармонійного розвитку особистості (І. Бех, Л. Ваховський, Б. Год, І. Зязюн, С. Клепко, О. Михайличенко, О. Рудницька, В. Сухомлинський); концептуальні положення досліджень вітчизняних компаративістів (Н. Абашкіна, М. Леценко, О. Матвієнко, Г. Ніколаї, О. Огієнко, Л. Пуховська, А. Сбруєва, О. Сухомлинська); основоположні ідеї видатних польських науковців щодо художньо-естетичного виховання та виховання через мистецтво (І. Войнар, Р. Інгарден, З. Лісса, С. Оссовський, Б. Суходольський, В. Татаркевич, С. Шуман), педагогіки культури (С. Гессен, Б. Наврочинський), культурно-освітньої діяльності (А. Горбовський, Д. Янковський).

У дослідженні використано комплекс **методів**, зокрема:

– *теоретичні* – аналіз і синтез, класифікація та систематизація, що дозволило узагальнити існуючі наукові погляди на досліджуваний феномен; проблемно-

хронологічний, порівняльно-зіставний та контент-аналіз, що дало змогу окреслити поняттєво-термінологічний апарат дослідження і обґрунтувати авторську дефініцію поняття «університетські осередки культури»; системно-структурний, що дозволило розкрити науково-теоретичну сутність організаційно-педагогічних засад діяльності УОК та розробити їх ієрархічну модель; історико-генетичний та причинно-наслідковий, що уможливило виокремлення провідних детермінант і чинників розвитку УОК, дало змогу простежити еволюцію організаційно-педагогічних засад їх діяльності і здійснити періодизацію; структурно-функціональний, що дозволило конкретизувати організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі у нормативно-правовому, культурологічному та соціально-педагогічному аспектах; педагогічного прогнозування, що уможливило виявлення інноваційного потенціалу досвіду діяльності польських університетських осередків культури;

– *емпіричні* – інтерв'ю, бесіди, педагогічні спостереження під час стажування в Польщі (Університет Марії Кюрі-Склодовської, м. Люблін (2008 р.)), зустрічей з науковцями і студентами Варшавського університету (2009 р.) та у процесі створення Культурно-мистецького центру Сумського державного університету – з метою уточнення специфіки використання прогресивного досвіду діяльності польських УОК у практиці вітчизняних університетів.

Джерельну базу дослідження становлять:

– концептуальні положення державних документів, за якими здійснюється нормативно-правове забезпечення діяльності університетських осередків культури в Україні (Закони України «Про вищу освіту», Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Концепція національного виховання студентської молоді, Статут Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація студентського самоврядування») та в Республіці Польща (Закон «Про вищу освіту», статuti університетів, статут Об'єднання польських студентів);

– Статут Європейського союзу студентів, Європейська культурна конвенція, Декларація про європейський простір вищої освіти, Рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи, матеріали Інституту статистики ЮНЕСКО;

– монографічні праці вітчизняних та польських дослідників з питань мистецької педагогіки та освіти (Н. Миропольська, О. Отич, О. Олексюк, Г. Падалка, М. Пшиходзінська, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Танько), естетичного виховання (М. Лещенко, З. Лісса, І. Войнар, Б. Суходольський, С. Шуман), педагогіки культури та її соціальних аспектів (Я. Гайда, С. Гессен, А. Клоковська, М. Дудзікова, Б. Наврочинський, А. Пшецлавська);

– сучасні дисертаційні дослідження з проблем виховання у вищій школі (Л. Делінгевич, Ю. Пастухова, О. Севаст'янова, І. Соколова), формування культури особистості (О. Картавих, М. Нечепоренко, В. Смікал, О. Пісоцька), позанавчальної (І. Карпова, О. Медведєва, Г. Овчаренко, Н. Сердюк, А. Ушаков) та культурно-дозвілєвої діяльності (С. Пішун, В. Сопільняк, С. Цюлюпа);

– фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (м. Київ), Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (м. Київ), бібліотек Університету Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін) та

Варшавського університету;

– документація Університетського Центру Культури «Chatka Żaka» Університету Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін);

– офіційні сайти університетів Польщі та України – Варшавського, Вроцлавського, Гданського, Опольського, Сілезького (Шльонського) та Ягеллонського університетів, Університету імені Адама Міцкевича (м. Познань), Університету Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін), Університету імені Миколая Коперніка (м. Торунь), Волинського державного університету імені Лесі Українки, Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Львівського національного університету імені Івана Франка, Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського, Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Сумського державного університету, Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* здійснено комплексне дослідження діяльності університетських осередків культури в Польщі, що визначені як структурні підрозділи університету, місія яких полягає у створенні культурного середовища навчального закладу та вихованні гармонійної особистості студента; розкрито сутність *організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури* як базових положень концепцій і принципів, що регламентують цю діяльність; виокремлено провідні детермінанти і чинники, які зумовили становлення та розвиток *університетських осередків культури* в Польщі, здійснено періодизацію їх діяльності у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. з розподілом на *авторитарний, реформаторський та євроінтеграційний періоди*; простежено еволюцію організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури (від авторитарної концепції комуністичного виховання до гуманістичної концепції творчого розвитку й самореалізації особистості) та з'ясовано її базові принципи, зорієнтовані на засвоєння студентами загальноєвропейських та національних культурних цінностей, і напрями (художньо-творчий, виконавсько-артистичний, дозвіллево-пізнавальний, рекреаційно-оздоровчий та розважальний); виокремлено аспекти (нормативно-правовий, культурологічний та соціально-педагогічний) і рівні (загальноєвропейський, державний та університетський) розгляду організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури, окреслено її види та форми; *конкретизовано й уточнено* зміст понять «участь у культурі», «культурно-дозвіллева діяльність студента» та «студентські творчі об'єднання»; *подальшого розвитку* дістали теоретичні уявлення щодо культурної активності студентів, зумовленої участю в діяльності університетських осередків культури, та соціально-педагогічної значущості культури у розвитку особистості.

У науковий обіг уведено низку маловідомих та раніше невідомих польськомовних джерел стосовно питань діяльності університетських осередків культури та культурної активності студентів. Українську компаративістику збагачено новими іменами польських дослідників.

Практичне значення одержаних результатів. Фактичний матеріал і теоретичні висновки дисертаційної роботи, що стосуються періодизації діяльності університетських осередків культури в Польщі, уточнення організаційних її засад у нормативно-правовому, культурологічному та соціально-педагогічному аспектах, рекомендації щодо впровадження прогресивного досвіду діяльності польських УОК у практику вітчизняних університетів, застосування нових форм і методів організації дозвілля та культурно-освітньої діяльності студентів, було використано в оновленні змісту навчальних курсів «порівняльна педагогіка», «педагогіка вищої школи», «методика музичного виховання» та «режисура музично-виховних заходів». За результатами дослідження розроблено спецкурси «Організація вільночасової діяльності студентів» і «Модернізація діяльності університетських осередків культури». Навчально-методичний посібник «Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури: досвід Польщі», підготовлений автором, використовується керівниками підрозділів із позанавчальної роботи та органами студентського самоврядування українських ВНЗ.

Результати дослідження **впроваджено** у практику роботи інституту мистецтв Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка про впровадження № 1327 від 10.06.2011 р.), Сумського державного університету (Довідка про впровадження № 54.19/15-05/3495 від 25.06.2011 р.), Київського національного університету культури і мистецтв (довідка № 1364/1 від 01.09.2011 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня: *міжнародних* – «Європейське мистецтво на зламі століть: минуле у сучасному» (м. Суми, 2007), «Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції» (м. Житомир, 2009), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (м. Київ, 2009), «Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції» (м. Суми, 2010), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (м. Київ, 2011); *всеукраїнських* – «IV педагогічні читання пам'яті О. П. Рудницької» (м. Київ, 2006), «Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах впровадження інноваційно-освітніх технологій» (м. Суми, 2008), «Сучасна мистецька освіта: проблеми, технології, перспективи» (м. Ніжин, 2008), «Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (м. Суми, 2010); *регіональних* – «Актуальні питання історії, культурології та краєзнавства» (м. Суми, 2007), науково-методичних конференціях «Молодь в освіті» (м. Суми, 2008 та 2010).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи знайшли відображення у 14 одноосібних публікаціях автора, з яких 7 статей у наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 2 – у збірниках наукових праць, 3 – у наукових матеріалах і тезах конференцій, 1 навчально-методичний посібник.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (362 найменувань, з яких 195 іноземною мовою – польською) та додатків. Повний обсяг дисертації становить 316 сторінок. Обсяг основної частини – 190 сторінок. Робота містить 10 рисунків, 1 таблицю та 17 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи; вказано його хронологічні межі та джерельну базу; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано відомості про апробацію та впровадження результатів наукового пошуку.

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження діяльності університетських осередків культури в Польщі»** схарактеризовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження, простежено еволюцію організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. та з'ясовано принципи і напрями діяльності університетських осередків культури в Польщі.

Проблемно-хронологічний, порівняльно-зіставний та контент-аналіз наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних дослідників дав змогу окреслити поняттєво-термінологічний апарат дослідження і засвідчив, що вітчизняні та російські науковці розглядають університетські осередки культури у контексті вивчення навчально-виховної системи університету, застосовуючи такі терміни: «виховна робота» (Р. Піонова, І. Соколова), «позаурочна виховна робота» (Л. Делінгевич), «позааудиторна діяльність» (І. Айнутдінова), «позанавчальна діяльність» (І. Карпова, Г. Овчаренко, О. Севаст'янова), «вільночасова діяльність» (С. Цюлюпа), «позааудиторна виховна робота» (О. Медведєва), «позааудиторний час» (С. Шашенко). Польські науковці, спираючись на концепції естетичного виховання (І. Войнар), педагогіки культури (Б. Суходольський), культурно-освітньої діяльності (Д. Янковський), культурної освіти (А. Горбовський), використовують інші терміни: «участь у культурі» (А. Пшецлавська), «споживання культури» (Т. Александер, А. Тишка), «аматорський артистичний рух» (С. Пастушка), «аматорські творчі колективи», «студентська культура» (А. Каміньський, Є. Семкув), «художня культура» (П. Кісіль), «молодіжна культура» (Я. Гайда), «культурна активність» (Й. Урбанек), «творча активність» (Р. Глотон).

Узагальнення наукового доробку польських дослідників, які використовують термін «осередки культури» (Я. Гайда, Я. Жебровський, М. Саморай, Д. Янковський та ін.), дозволило нам інтерпретувати поняття *університетські осередки культури* й визначити їх як структурні підрозділи університету, діяльність яких спрямована на регенерацію народних традицій та примноження національних культурних здобутків, формування ціннісних орієнтацій студентів, збагачення їх духовного світу та соціалізацію, розвиток фізичної культури та культури здоров'я, організацію змістовного дозвілля та його інтернаціоналізацію. Доведено, що місія УОК полягає у створенні культурного середовища навчального закладу.

Системно-структурний аналіз діяльності УОК дав змогу розкрити сутність *організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури* й трактувати їх як базові положення, згідно з якими діяльність УОК ґрунтується на принципах єдності загальноєвропейських та національних цінностей, мультикультурності, гармонійного розвитку особистості, добровільності,

гуманізації, особистісної орієнтації, творчої активності, саморозвитку та самореалізації, регенерації, соціалізації; на концепціях естетичного виховання, педагогіки культури та культурно-освітньої діяльності; регламентується статутами, які відображають основні положення директивних документів загальноєвропейського, державного та університетського рівнів і окреслюють цілі та функції діяльності університетських осередків культури.

Історико-генетичний та причинно-наслідковий аналіз уможливив виокремлення провідних детермінант, що вплинули на становлення УОК у післявоєнний період, серед яких: необхідність відтворення національної культурної спадщини, ліквідація дефіциту висококваліфікованих фахівців та поповнення верстви інтелігенції молоддю шляхом відкриття загального доступу до вищої освіти незалежно від соціального походження, необхідність реалізації програми культурного відродження нації шляхом активізації діяльності студентських аматорських колективів.

Проблемно-хронологічний аналіз відповідних польськомовних наукових джерел дав змогу здійснити періодизацію діяльності УОК. З'ясовано, що *авторитарний період* (1944-1988 рр.) відрізнявся нав'язуванням студентській спільноті соціалістичної ідеології у сфері культури і мистецтва, прагненням об'єднати студентство у масовій культурній діяльності за принципом колективізму. Авторитарний період поділено на три етапи: відродження, альтернативний і кризовий. Доведено, що на етапі *відродження* (друга половина 40-х рр. ХХ ст. – початок 50-х рр. ХХ ст.) превалювала необхідність відбудови закладів культури і освіти; програма культурного відродження включала широке розповсюдження аматорських колективів, у тому числі молодіжних, що активізувало розвиток студентського аматорського руху. Репертуар колективів мав переважно політичне спрямування, базувався на мистецтві соцреалізму. Виявлено, що *альтернативний етап* (початок 50-х рр. ХХ ст. – друга половина 70-х рр. ХХ ст.) характеризувався зміною ідеологічних та культурних орієнтирів, відмовою творчої молоді підпорядковуватись існуючій системі та її прагненням об'єднуватись у опозиційні організації. Саме на цьому етапі формується студентська культура як протидія соціалістичній владі, зумовлена прагненням молоді самостійно обирати ідеологічні та культурні орієнтири. Зароджується концепція анімації культури, в основу якої було покладено принципи добровільності та гуманізму, врахування потреб студентів. З'являються нові, альтернативні форми діяльності університетських осередків культури, створюється Об'єднання польських студентів, яке мало вагомий вплив на діяльність УОК. Визначено характерні особливості *кризового* етапу (кінець 70-х рр. ХХ ст. – кінець 80-х рр. ХХ ст.), серед яких: економічна нестабільність та скрутне фінансове становище в країні, зміна ціннісних орієнтирів молоді та регрес культурної активності, що призвело до занепаду аматорських колективів.

Схарактеризовано *реформаторський* період (1989-2003 рр.) діяльності УОК як період перебудови, що розпочався з моменту проголошення незалежності Польщі і характеризувався як змінами у політично-господарській системі, так і у сфері культури, а саме: активізацією патріотичних настроїв у діяльності УОК, відродженням національних студентських традицій, анімацією діяльності університетських осередків культури, появою нових творчих колективів та напрямів

діяльності (аматорського кіно, альтернативного мистецтва, рекламної діяльності, радіо), відновленням фестивалів студентської творчості. Виявлено, що *євроінтеграційний* період (з 2004 р.), який розпочався після вступу до Євросоюзу, характеризувався запровадженням інноваційних підходів до діяльності УОК згідно з тенденціями розвитку загальноєвропейського культурно-освітнього середовища, зокрема: створення центрів культури європейських держав, участь студентів у програмах культурних обмінів, організація міжнародних заходів, які сприяють розвитку міжкультурних відносин, посилення ролі органів студентського самоврядування у процесі діяльності УОК.

Виявлено чинники, що впливали на еволюцію організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі, зокрема: суспільно-політичне та фінансово-економічне становище в країні, контингент (соціальне походження) студентів, ідеологія влади, потреби студентської молоді. Прослідковано еволюцію організаційно-педагогічних засад діяльності УОК від жорсткого управління діяльністю УОК з метою виховання громадянина соціалістичної держави, що відображалось у нав'язуванні владою політичного змісту репертуару та форм культурно-освітньої діяльності, таких, як «mas-kultu» і «progr-agit», і розвиток на цьому тлі студентської культури як протидії комуністичній ідеології та політичному пригніченню – до вільного вибору форм і напрямів діяльності на сучасному етапі розвитку університетських осередків культури, поширення альтернативної студентської творчості, самоорганізації їх культурно-мистецької діяльності та розвитку міжнародних культурних відносин у цій сфері.

Структурно-функціональний аналіз діяльності УОК дав змогу схарактеризувати організаційно-педагогічні засади їх діяльності в Польщі та виокремити нормативно-правовий, культурологічний та соціально-педагогічний аспекти їх дослідження. Визначено види УОК, найпоширенішими з яких є: університетські центри культури, бібліотеки, музеї, центри фізичної культури і спорту, центри культури зарубіжних країн. Окреслено цілі діяльності УОК, а саме: створення культурного середовища в університеті, здійснення мультикультурного виховання студентів, сприяння їх гармонійному розвитку. Визначено функції діяльності університетських осередків культури, серед яких: виховна, розвивальна, художньо-естетична, пізнавальна, соціалізувальна, активізувальна, оздоровча, рекреаційна, розважальна. Схарактеризовано пріоритетні напрями діяльності УОК – художньо-творчий, виконавсько-артистичний, дозвілєво-пізнавальний, рекреаційно-оздоровчий, розважальний, які зумовлюють структуру УОК. Класифіковано *форми* їх діяльності за відповідними *напрямами*: для осередків художньо-творчого та виконавсько-артистичного спрямування – гуртки, клуби за інтересами, студентські творчі об'єднання, мистецькі студії, концерти, фестивалі та виставки; для осередків дозвілєво-пізнавального спрямування – інтелектуальні ігри, творчі зустрічі, тематичні заходи; для осередків рекреаційно-оздоровчого спрямування – тренування, змагання, походи, турніри, пробіги, сплави; для осередків розважального спрямування – дискотеки, шоу-програми, концерти популярної музики тощо.

У другому розділі «**Конкретизація організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі**» окреслено нормативно-правовий аспект організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі та конкретизовано організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі у культурологічному та соціально-педагогічному аспектах.

Системно-структурний аналіз діяльності УОК уможливив конкретизацію організаційно-педагогічних засад на загальноєвропейському, державному та університетському рівнях. На *загальноєвропейському рівні* діяльність університетських осередків культури регламентується нормативно-правовими актами, документами Європарламенту, Ради Європи, Болонського процесу, європейських студентських організацій, в яких наголошується на необхідності реалізації соціально-педагогічної політики ЄС, необхідності розвитку полілогу культур та виховання громадянина Європи в умовах мультикультурності європейського простору, що у контексті діяльності університетських осередків культури на європейському рівні може бути здійснено шляхом інтернаціоналізації дозвілля та створення загальноєвропейського молодіжного культурно-дозвіллевого простору.

Встановлено, що на *державному рівні* діяльність УОК регламентується основними положеннями державних документів (Конституції, Закону «Про вищу освіту», постанов уряду, документів загальнодержавних студентських організацій), в яких означена необхідність соціалізації студентської молоді та збереження національної культури в умовах багатокulturності та етнічної різноманітності національного середовища. Це зумовлює включення до змісту діяльності університетських осередків культури заходів, які сприяють вивченню культур різних національних меншин та активізації патріотичного виховання, набуття студентами соціального досвіду, успадкування духовних національних надбань, досягнення високої культури міжнародних відносин, розвитку духовності, моральної та художньо-естетичної культури.

Визначено, що на *університетському рівні* організаційно-педагогічні засади діяльності УОК конкретизуються в університетських нормативних актах, функціях збереження традицій університету та сприяння розвитку студентської культури і вихованню гідного випускника – гармонійно розвиненої особистості – шляхом створення сприятливих умов, з урахуванням потреб студентів, з опорою на принципи самовиховання і самореалізації за умови активізації органів студентського самоврядування у сфері культурно-дозвілдової діяльності.

У процесі окреслення організаційно-педагогічних засад діяльності УОК у *культурологічному аспекті* було виявлено, що в умовах євроінтеграції діяльність університетських осередків культури повинна враховувати мультикультурність європейського простору і вживати заходів щодо розвитку полілогу культур, підготовки молоді до життя у європейському співтоваристві шляхом ознайомлення з культурами іноземних країн, розуміння та прийняття цих культур, виховання толерантності до інших народів. Міжкультурність та міжетнічність національного середовища зумовлюють поєднання виховання поважного ставлення до всіх

етнічних груп, що населяють країну, та усвідомлення своєї національної приналежності, культурної самоідентифікації, формування інтенцій до збереження традицій свого народу, популяризації національної музики, танців, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, вивчення та шанування історії свого народу. Виявлено, що інтеркультурність університетського середовища, яка зумовлюється перебуванням на території навчального закладу представників різних національностей та суспільних груп, спричиняє втрату деяких культурних традицій навчального закладу та сприяє проникненню елементів різних культур у соціальне середовище освітньої установи, зміну аксіологічних орієнтирів молоді. У результаті аналізу діяльності УОК у Польщі було виявлено, що ефективність міжкультурного та національного виховання, формування культури міжетнічних відносин, а також соціалізація молоді відбуваються шляхом залучення студентів до цінностей культури завдяки активній участі в роботі УОК.

Визначено, що університетські осередки культури створюють сприятливі умови для задоволення художньо-естетичних, моральних, духовних та комунікаційних потреб студентів, підвищують рівень загальної культури молоді, спрямовують свою діяльність на збереження культурних традицій університету, а саме: підтримку музейної діяльності, аматорського артистичного руху (хорів, хореографічних колективів, художніх майстерень), які не тільки слугують збереженню і примноженню традицій навчального закладу, але й набувають вагомого значення у гармонійному розвитку особистості кожного студента.

Здійснено конкретизацію організаційно-педагогічних засад у *соціально-педагогічному аспекті*, що дозволило сформулювати такі положення. Університетські осередки культури сприяють реалізації соціально-педагогічної політики ЄС, спрямованої на виховання громадянина Європи, толерантного, вільного від ксенофобій, здатного сприймати мультикультурність середовища. Виконуючи цю місію, УОК створюють умови для знайомства студентів із культурами різних країн, сприяють формуванню культурних компетенцій, навчають поводитись у багатокультурному середовищі. Реалізація замовлення своєї держави спонукає університетські осередки культури до патріотичного виховання молоді, популяризації національної культури, збереження традицій шляхом включення народних творів до репертуару колективів, поєднання народного мистецтва із сучасним, організації фестивалів народної творчості тощо. Завдяки участі у діяльності університетських осередків культури студенти мають змогу набувати соціального досвіду, успадковувати духовні надбання народу, досягати високої культури міжнаціональних відносин, розвивати творчі здібності та соціальні компетенції. Встановлено, що УОК створюють належні умови для гармонійного розвитку особистості, зокрема: організують діяльність художніх колективів, клубів за інтересами, майстерень за різними видами і жанрами мистецтва, які здатні задовольнити різноманітні потреби студентської молоді, здійснюють організацію культурно-мистецьких заходів різних рівнів, більшість із яких включають виступи студентів – учасників творчих колективів університету, що сприяє залученню молоді до активної участі у культурній діяльності.

У третьому розділі «Інноваційний потенціал досвіду діяльності університетських осередків культури в Польщі та можливості його використання в Україні» визначено можливості використання прогресивного польського досвіду діяльності університетських осередків культури у практиці вітчизняних ВНЗ, схарактеризовано інноваційні пропозиції щодо реорганізації позанавчальних підрозділів університетів.

За результатами педагогічного спостереження, інтерв'ювання, бесід щодо діяльності УОК, обговорення досліджуваної проблеми під час зустрічей у межах стажування в Польщі узагальнено прогресивний досвід університетських осередків культури, що уможливило виявлення його інноваційного потенціалу. Застосування методу педагогічного прогнозування дозволило визначити можливості використання прогресивного досвіду діяльності польських університетських осередків культури у практиці вітчизняних університетів.

З огляду на сучасні процеси модернізації вітчизняної вищої школи в умовах побудови європейського освітнього простору та необхідність реорганізації діяльності університетських осередків культури виявлено шляхи впровадження прогресивного польського досвіду у практику вітчизняних університетів, серед яких: *на європейському рівні* – активізація співпраці з європейськими студентськими організаціями, інтернаціоналізація європейського дозвіллевого простору, участь у міжнародних мистецьких фестивалях і конкурсах; *на національному рівні* – розроблення загальнонаціональних культурно-освітніх програм щодо розвитку національної культури, вдосконалення творчих здібностей та розвитку культури студентської молоді в умовах діяльності УОК; активізація співпраці з органами державної влади; *на інституційному рівні* – створення в університетах комплексних багатофункціональних центрів культури щонайменше двох типів: центри культури і мистецтва та центри фізичної культури і спорту; підвищення ролі органів студентського самоврядування у сфері культури; розвиток альтернативних напрямів культурно-мистецької діяльності, впровадження нових форм і методів діяльності УОК із урахуванням сучасних тенденцій розвитку молодіжної культури.

Достовірність результатів педагогічного прогнозування була доведена практичною апробацією запропонованих рекомендацій у процесі модернізації позанавчальних підрозділів Сумського державного університету. Реорганізовано студентський клуб СумДУ, готується проект Центру фізичної культури. У розробленому і затвердженому Положенні про Культурно-мистецький центр нормативно закріплено інноваційні пропозиції, згідно з якими до структури Культурно-мистецького центру увійшли: студентський клуб як підрозділ, що забезпечує організаційно-методичну підтримку, група технічного забезпечення (звукорежисери, інженери з освітлення, студія звукозапису), аматорські мистецькі колективи, які були об'єднані у творчі студії за жанровими ознаками (вокально-інструментальні, хореографічні, театральні). З метою активізації діяльності органів студентського самоврядування на факультетах університету було створено експериментальні студентські творчі студії, діяльність яких спрямована на організацію гурткової роботи на факультетах, проведення культурно-освітніх заходів для студентів та аспірантів, підтримку талановитої молоді. Керівниками

студій стали студенти-наставники, які опікуються розвитком талантів студентів молодших курсів, ініціюють проведення заходів, у тому числі альтернативних.

Проведене науково-педагогічне дослідження дозволило визначити організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі та окреслити можливості використання прогресивного досвіду польських університетів у аспекті досліджуваної проблеми в Україні. Реалізація мети й завдань дослідження дає підстави зробити такі **висновки**.

1. Схарактеризовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження, у якому співставлено тезаурус українських і польських наукових розвідок щодо організації діяльності університетських осередків культури. З'ясовано, що вітчизняні науковці розглядають УОК як структурні елементи виховної системи університету в контексті позанавчальної діяльності й переважно використовують поняття «виховна робота», «позааудиторна виховна робота», «позанавчальна діяльність студентів», «університетський освітньо-виховний простір». Встановлено, що польські дослідники окреслюють діяльність УОК у контексті педагогіки культури та концепції виховання через мистецтво, використовуючи переважно терміни «культурна активність», «участь у культурі», «споживання культури», «студентська культура», «аматорський артистичний рух», «аматорські творчі колективи», «творча активність».

Обґрунтовано положення про *університетські осередки культури* як структурні підрозділи університету, діяльність яких спрямована на збереження і примноження національної культури, формування ціннісних орієнтацій та соціалізацію студентів, розвиток їх духовної та фізичної культури, організацію змістовного дозвілля та його інтернаціоналізацію, у цілому – на створення університетського культурного середовища.

Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури визначено у дослідженні як базові положення, що ґрунтуються на загально-педагогічних принципах та концепціях і регламентують діяльність УОК відповідно до її мети і функцій. Встановлено, що *цїлі* діяльності УОК полягають у створенні культурного середовища в університеті, здійсненні мультикультурного виховання студентів, сприянні їх гармонійному розвитку. Окреслено *функції* діяльності УОК, серед яких: виховна, розвивальна, художньо-естетична, пізнавальна, соціалізувальна, активізувальна, оздоровча, рекреаційна, розважальна.

2. Здійснено періодизацію діяльності УОК у Польщі, що стало можливим завдяки виокремленню детермінант становлення УОК у післявоєнний період (необхідність збереження національних культурних традицій, потреба відтворення національної еліти, спроба відродити культуру і мистецтво в країні за допомогою аматорських колективів, прагнення студентів об'єднуватись у молодіжні організації) та чинників, що впливали на зміст і форми діяльності УОК у Польщі (суспільно-політичне та фінансово-економічне становище в країні, соціальне походження студентів, ідеологія влади, потреби студентської молоді). Виокремлено три періоди діяльності УОК у Польщі у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст., а саме: 1) *авторитарний* (1944-1988 рр.), який характеризується нав'язуванням студентській спільноті комуністичної ідеології та мистецтва соцреалізму,

прагненням влади об'єднати студентство у масовій колективній культурній діяльності на благо соціалістичної держави, політичною спрямованістю репертуару творчих колективів, зародженням студентської культури як феномену, що протистояв провладній культурній політиці; 2) *реформаторський* (1989-2003 рр.) – період перебудови, який розпочинається з моменту проголошення Республіки Польща і відрізняється активізацією аматорського руху, відродженням національних культурних традицій, здійсненням культурних реформ; 3) *євроінтеграційний* (з 2004 р.) – період членства в Євросоюзі, що відзначається запровадженням інноваційних підходів до культурної діяльності студентів згідно з тенденціями розвитку загальноєвропейського простору вищої освіти.

Простежено еволюцію організаційно-педагогічних засад діяльності УОК у Польщі: від авторитарної концепції комуністичного виховання, жорсткого управління діяльністю УОК, нав'язування політичного змісту та колективних форм – через виникнення на цьому тлі студентської культури як протидії соціалістичній ідеології – до гуманістичної концепції творчого розвитку та самореалізації особистості, вільного вибору форм і напрямів діяльності УОК на сучасному етапі розвитку, поширення альтернативної студентської творчості, самоорганізації їх культурної діяльності та розповсюдження міжнародних проектів у цій сфері.

З'ясовано *принципи*, на яких ґрунтується діяльність університетських осередків культури, зокрема: єдності загальноєвропейських та національних цінностей, мультикультурності, гармонійного розвитку особистості, добровільності, гуманізації, особистісної орієнтації, творчої активності, саморозвитку, самореалізації, регенерації, соціалізації. Систематизовано *концепції* (естетичного виховання, виховання через мистецтво, педагогіки культури, культурно-освітньої діяльності, культурної освіти) та виокремлено *види* УОК (університетські центри культури, бібліотеки, музеї, центри фізичної культури і спорту, центри культури зарубіжних країн). Визначено *напрями* і класифіковано відповідні *форми* їх діяльності: художньо-творчий та виконавсько-артистичний (гуртки, клуби за інтересами, студентські творчі об'єднання, мистецькі студії, концерти, фестивалі та виставки); дозвіллево-пізнавальний (інтелектуальні ігри, творчі зустрічі, тематичні заходи); рекреаційно-оздоровчий (тренування, змагання, мандрівки, турніри); розважальний (дискотеки, шоу-програми, гала-концерти).

3. Окреслено *нормативно-правовий аспект* організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі, які конкретизовано на трьох рівнях. Встановлено, що на *загальноєвропейському рівні* діяльність УОК регламентується нормативно-правовими актами Європарламенту, Ради Європи, Болонського процесу, європейських студентських організацій, в яких наголошується на необхідності реалізації соціальної політики ЄС, розвитку полілогу культур та виховання громадянина Європи в умовах мультикультурності європейського простору.

Показано, що на *державному рівні* діяльність УОК регламентується основними положеннями базових документів – Конституції, Закону «Про вищу освіту», постанов уряду, статутів загальнодержавних студентських організацій, в яких

наголошується на необхідності соціалізації студентської молоді та збереженні національної культури в умовах багатокультурності та етнічної різноманітності національного середовища.

Визначено, що на *університетському рівні* організаційно-педагогічні засади діяльності УОК конкретизуються в університетських нормативних актах – статутах університетів, положеннях, наказах, розпорядженнях ректорату, документах органів самоврядування, статутах Центрів культури, бібліотек, музеїв, що закріплюють передачу повноважень у сфері культурно-дозвілєвої діяльності органам студентського самоврядування.

З'ясовано, що фінансування діяльності університетських осередків культури здійснюється на загальноєвропейському рівні (гранти, культурно-освітні програми), залежить від загальнодержавної фінансової політики та фінансової спроможності університету (державне фінансування та альтернативні джерела). Встановлено, що організація діяльності університетських осередків культури залежить від їх підпорядкування (адміністративного, самоврядувального та автономного) і фінансування.

4. Конкретизовано організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі у культурологічному та соціально-педагогічному аспектах. Розгляд досліджуваного феномену у *культурологічному аспекті* дозволяє з'ясувати особливості його функціонування:

- на *загальноєвропейському рівні* характер діяльності університетських осередків культури визначається полілогом культур в умовах мультикультурного європейського простору;

- на *державному рівні* місія університетських осередків культури полягає у збереженні національних культурних традицій, формуванні культури міжнаціональних відносин та створенні сприятливого міжетнічного культурного середовища;

- на *інституційному рівні* діяльність університетських осередків культури спрямована на збереження та примноження традицій університету, популяризацію студентської культури (культури жаків) з урахуванням інтеграційного університетського середовища.

У *соціально-педагогічному аспекті* організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури конкретизовано таким чином:

- на *загальноєвропейському рівні* діяльність університетських осередків культури спрямована на інтернаціоналізацію дозвілля та створення загальноєвропейського дозвілєвого простору з урахуванням базових положень педагогіки миру;

- на *державному рівні* популяризації цінностей національного виховання та студентської культури в межах діяльності УОК сприяє співпраця між студентськими соціальними групами і неурядовими організаціями;

- на *інституційному рівні* діяльність університетських осередків культури спрямована на створення сприятливих умов для виховання гармонійно розвиненої особистості, виховання гідного випускника університету і підвищення рівня загальної культури студентів.

5. Визначено можливості використання інноваційного потенціалу досвіду діяльності польських університетських осередків культури у практиці вітчизняних університетів, що передбачає:

– на *національному рівні* – розроблення загальнонаціональних культурно-освітніх програм для університетів щодо розвитку національної культури, виховання патріота своєї країни, вдосконалення творчих здібностей та розвитку загальної культури студентської молоді в межах діяльності університетських осередків культури; налагодження тісного контакту з органами державної влади щодо їх підтримки студентських культурних проектів та університетського аматорського руху. Нагальною є активізація співпраці з європейськими студентськими організаціями та осередками культури іноземних університетів; спрямування діяльності УОК на міжкультурне виховання та сприяння розвитку міжнародних зв'язків шляхом участі у програмах культурних обмінів, у міжнародних мистецьких фестивалях і конкурсах, а також на організацію, проведення та участь у загальноєвропейських студентських культурно-дозвіллевих заходах, які сприяють створенню загальноєвропейського культурно-дозвіллевого простору й інтернаціоналізації студентського дозвілля;

– на *інституційному рівні* – створення в університетах комплексних багатофункціональних Центрів культури, до складу яких входять аматорські мистецькі колективи, студентські творчі об'єднання, клуби за інтересами (культурно-мистецькі, технічні, спортивні тощо); створення в університетських осередках культури сприятливих умов для гармонійного розвитку особистості студента; підвищення ролі органів студентського самоврядування в організації діяльності УОК; підтримка ініціативи студентської молоді щодо розвитку альтернативних напрямів культурно-мистецької діяльності; посилення мотивації студентів до участі в культурі з огляду на їх інтереси, уподобання, рівень творчих здібностей та бюджет часу; впровадження нових форм та методів діяльності УОК із урахуванням сучасних тенденцій розвитку культури та нових можливостей фінансування діяльності УОК; забезпечення університетських осередків культури висококваліфікованими кадрами.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Предметом подальших порівняльних розвідок можуть стати теорія і практика інтернаціоналізації культурного середовища вищих навчальних закладів країн Західної Європи, пошук та конкретизація інноваційних підходів до формування педагогічної компетентності організаторів діяльності УОК, у тому числі представників органів студентського самоврядування.

Основні положення й висновки дисертації відображено в таких публікаціях автора:

1. Бондаренко О. О. Формування художньо-естетичної культури університетської молоді засобами музичного мистецтва / О. О. Бондаренко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. пр. / ред. кол. : М. Б. Євтух (гол. ред.) [та ін.]. – К. : КНЛУ, 2007. – Вип. 32. – С. 107-111.

2. Бондаренко О. О. Організація культурно-дозвіллевої діяльності студентів класичних університетів засобами мистецтва / О. О. Бондаренко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: «Психолого-педагогічні науки» / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – № 4. – С. 99-102.
3. Бондаренко О. О. Формування музичної культури студентів у виховній системі класичного університету / О. О. Бондаренко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. / ред. кол. : М. Б. Євтух (гол. ред.) [та ін.]. – К. : КНЛУ, 2008. – Вип. 35. – С. 8-11.
4. Бондаренко О. О. Участь у культурі та культурна активність студентів у дослідженнях польських науковців / О. О. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. пр. / ред. кол. : А. А. Сбруєва (гол. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – № 2. – С. 59-66.
5. Бондаренко О. О. Діяльність студентських творчих об'єднань у класичних університетах Польщі / О. О. Бондаренко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. пр. / ред. кол. : Щолокова О. П. (гол. ред.) [та ін.]. – К. : НПУ, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 12-17.
6. Бондаренко О. О. Нормативно-правові основи діяльності університетських осередків культури в Польщі та Україні / О. О. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. пр. / ред. кол. : А. А. Сбруєва (гол. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – № 3 (5) – С. 81-89.
7. Бондаренко О. О. Вільночасова мистецька діяльність університетської молоді в Польщі та Україні: компаративістичний аналіз / О. О. Бондаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. пр. / ред. кол. : А. А. Сбруєва (гол. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – № 7(9). – С. 3-9.
8. Бондаренко О. А. Музыкально-эстетическое воспитание студенческой молодежи в процессе клубной работы / О. А. Бондаренко // Kontexty hudební pedagogiky II. Sborník příspěvků z conference konané 28. – 29. března 2007 v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi. – Praha, 2007. – S. 253-256.
9. Бондаренко О. О. Діяльність університетських осередків культури у сучасній Польщі / О. О. Бондаренко // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої. – К. : КІМ, 2009. – С. 328-335.
10. Бондаренко О. О. Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури: досвід Польщі: навчально-методичний посібник для керівників підрозділів з позанавчальної роботи та органів студентського самоврядування / О. О. Бондаренко. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 92 с.
11. Бондаренко О. О. Виховні системи університетів Польщі та України : компаративний аналіз / О. О. Бондаренко // Наукові пошуки : зб. наук. пр. молодих учених, присвячений 85-річчю Сумського державного педагогічного університету

ім. А.С. Макаренка / ред. кол. : А. А. Сбруєва (гол. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 79-85.

12. Бондаренко О. О. Формування естетичної культури студентів Сумського державного університету у процесі позанавчальної роботи / О. О. Бондаренко // Питання історії, культурології та краєзнавства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студентів. – Суми : СумДУ, 2007. – Вип. II. – С. 139-142.

13. Бондаренко О. О. Роль клубної роботи та шляхи її реформації у виховній системі Сумського державного університету / О. О. Бондаренко // Матеріали науково-методичної конференції «Молодь в освіті». – Суми : СумДУ, 2008. – Ч. 2. – С.52-57.

14. Бондаренко О. О. Участь студентів у культурі як педагогічна проблема: аналіз досліджень польських науковців / О. О. Бондаренко // Матеріали науково-методичної конференції «Молодь в освіті». – Суми : СумДУ, 2010. – С.115-117.

Бондаренко О. О. Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка МОНмолодьспорту України, Суми, 2012.

У дисертації здійснено комплексне дослідження діяльності університетських осередків культури в Польщі, визначено її організаційно-педагогічні засади та окреслено можливості використання прогресивного досвіду польських університетів у аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Схарактеризовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження діяльності університетських осередків культури в Польщі, місія яких полягає у створенні культурного середовища навчального закладу; розкрито сутність організаційно-педагогічних засад цієї діяльності, прослідковано їх еволюцію у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Виокремлено провідні детермінанти й чинники, що визначили періодизацію діяльності університетських осередків культури в Польщі, з'ясовано принципи й напрями цієї діяльності. Сконкретизовано організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури у нормативно-правовому, культурологічному та соціально-педагогічному аспектах на загальноєвропейському, державному та університетському рівнях. Визначено можливості використання інноваційного потенціалу досвіду діяльності польських університетських осередків культури у практиці вітчизняних університетів.

Ключові слова: організаційно-педагогічні засади, діяльність університетських осередків культури, культурне середовище навчального закладу, інноваційний потенціал.

Бондаренко О. А. Организационно-педагогические основы деятельности университетских ячеек культуры в Польше. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Сумский

государственный педагогический университет имени А. С. Макаренко, МОНмолодспорта Украины, Сумы, 2012.

В диссертации осуществлено комплексное исследование деятельности университетских ячеек культуры в Польше, определены ее организационно-педагогические основы и очерчены возможности использования прогрессивного опыта польских университетов в аспекте исследуемой проблемы в Украине.

Охарактеризован понятийно-терминологический аппарат исследования деятельности университетских ячеек культуры в Польше, миссия которых заключается в создании культурной среды учебного заведения; раскрыта сущность организационно-педагогических основ этой деятельности, прослежена их эволюция во второй половине XX в. – в начале XXI в. Выделены основные детерминанты и факторы, определившие периодизацию деятельности университетских ячеек культуры в Польше, выявлены принципы и направления этой деятельности. Конкретизированы организационно-педагогические основы деятельности университетских ячеек культуры в нормативно-правовом, культурологическом и социально-педагогическом аспектах на общеевропейском, государственном и университетском уровнях. Определены возможности использования инновационного потенциала опыта деятельности польских университетских ячеек культуры в практике отечественных университетов.

Ключевые слова: организационно-педагогические основы, деятельность университетских ячеек культуры, культурная среда учебного заведения, инновационный потенциал.

Bondarenko O. O. Organizational and Pedagogical Bases of the Activity of the University Centers of Culture in Poland. – On the rights of manuscript.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Science in Specialty 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko DESyouthsport of Ukraine, Sumy, 2012.

Dissertation reveals organizational and pedagogical bases of the activity of the University cultural centers (UCCs) in Poland.

In the first part of dissertation terminological system of research of Polish UCCs' activities is outlined and the essence of the basic concepts is revealed. Comparative analysis of pedagogical literature enabled the author to substantiate the definition of the concept of the UCCs as structural subdivisions of universities, the activity of which is aimed at preservation of national culture, formation of students' value orientations, their socialization, shaping of spiritual and physical culture, meaningful organization and internationalization of leisure. The evolution of organizational and pedagogical bases of the activities of Polish UCCs in late 20th – early 21st centuries is traced. Main determinants and factors of UCCs' development are outlined. Among the main determinants the author specifies need for national cultural heritage revival, elimination of the deficit of highly qualified specialists and general access to higher education regardless of social origin, need for implementation of national cultural revival program of the via intensification of the activity of students' amateur teams. Main factors influencing the content and forms of activities of Polish UCCs are as follows: social and political and financial and economic situation in the country, students' social background, the ideology of power, the needs of

student youth. Theoretical bases of UCCs' operation are revealed, their organizational and pedagogical bases are formulated.

In the second part of the dissertation the author reveals organizational and pedagogical bases of UCCs' activity in legislative, cultural social and pedagogical aspects. Within the legislative aspect the activities of UCCs are regulated by acts of European, national and university levels, the main statements of which reflect the methods of subordination and financing of UCCs' activities; choice of directions and forms of activity of UCCs is influenced by the tendencies of development of education and culture, state needs for the harmonious development of youth and necessity to meet students' needs. In the process of defining the organizational and pedagogical bases in the cultural aspect it was found out that in the context of European integration the activities of UCCs should take into account multicultural nature of European space and take measures to develop polylogue of cultures, prepare young people for life in European community via acquaintance with different cultures, their understanding and acceptance, bringing up tolerance.

The author identifies the possibilities of implementation of Polish experience of UCCs activity in Ukraine on European, national and university levels.

Key words: organizational and pedagogical bases, activity of university cultural centers, cultural environment of an educational institution, innovation potential.

Підписано до друку 16.12.2011.
Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. №1568

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2. м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.